

5. Пошук оптимальних варіантів тренувальних програм;
6. Керування ходом реалізації тренувальних програм;
7. Перевірка ефективності тренувальних програм.

Таким чином встановлено, що перспективи розвитку спортивної підготовленості студентів залежить від вдосконалення технологій тренування як сукупності знань про методи та засоби розвитку рухових спеціалізованих якостей, система спортивної підготовки студентів є цілісністю, що розвивається за відповідними фізіологічними, біохімічними, біомеханічними та психологічними закономірностями. Крім того, аналіз тренувального та змагального досвіду та його оцінку потрібно здійснювати на рівні сучасних наукових знань і чим більша їх сума буде проаналізована, тим точніше буде прогноз на майбутнє. Виникає відповідна залежність між досвідом минулого, рівнем знань сьогодення та прогнозами на майбутнє, а показником доцільності цих співставлень є спортивний результат. Стан, що найбільш часто зустрічається це розбалансування між рівнем тренувальної готовності студента та змагальним результатом. Системний аналіз оцінки різниці між цими рівнями дозволив реально визначити ефективність прогнозування спортивної підготовки студентів у тренувальному процесі та дав змогу коригувати зміст мікроциклів та етапів підготовки за оперативним, потенційним і перспективним прогнозуванням.

ВИСНОВКИ. Отже, враховуючи специфіку студентського життя, їхні потреби та нахили, можна стверджувати, що застосування системного аналізу в прогнозуванні спортивної підготовки студентів притаманні такі характерні риси як оперування кількісними даними на рівні з якісними, комплексне використання в дослідженнях методів із різних галузей знань (психології, соціології, педагогіки, математики), системний аналіз закінчується синтезом, який виступає в ролі провідного стану подальшого дослідження. Системний аналіз визначається ефективністю використання науково обґрунтованої та практично апробованої системи знань з технології тренування та їх трансформації в засвоєнні спеціалізованих станів рухових якостей студентів-спортсменів з урахуванням специфіки видів спорту та перспективи їх розвитку.

ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ передбачають застосування системного аналізу на етапах оперативного, потенційного та перспективного прогнозування спортивної підготовки студентів в процесі навчальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бубка С.Н. Условия оптимизации нагрузки в тренировочном процессе / С.Н.Бубка, А.Г.Рыбковский // Теория і практика фізичного виховання. – 2011. - № 3. – С. 38-47.
2. Волков В.Л. Основы теории та методики фізичної підготовки студентської молоді: навчальний посібник / В.Л.Волков. – К.: Освіта України, 2008. – 256 с.
3. Lemets V.I. Sistemniy analiz / V.I.Lemets, A.D. Tevyashev. – Harkiv: HTURE, 1998. – 252 s.
4. Nikanorov S.P. Sistemniy analiz: etap rozvitku metodologiyi rshennya / S.P.Nikanorov. – M.: Vipusk 12, 2001. S. 62-87.
5. Платонов В.Н. Олимпийский спорт / В.Н.Платонов. – Т.2. – К.: Олимпийская литература, 2009. – 704 с.
6. Sichov S.O. Osoblivostl priluchennya studentskoYi molodl do tslnnostey flzichnoYi kulturi u protsesl sportivnogo vdoskonalennya / S.O.Sichov // Naukoviy chasopis Natsionalnogo pedagogichnogo unversitetu Imeni M.P.Dragomanova. Seriya 15. Naukovo-pedagogichni problemi flzichnoYi kulturi. – K.: Vid-vo NPU Imeni M.P.Dragomanova, 2010. – Vip. 8. – S. 207-210.

УДК 796.015.86+512.6+613.72

Скиба О. О.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ОЦІНКА ДИСКРИМІНАЦІЇ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ ЗАЛЕЖНО ВІД РІВНЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На підставі розробленої методики комплексної інтегральної оцінки санітарно-гігієнічного благополуччя дитячо-юнацьких спортивних шкіл оцінено дискримінацію показників фізичної підготовленості юних спортсменів, які займаються різними видами спорту у закладах із різними умовами навчально-тренувального процесу. Встановлено, що умови навчально-тренувального процесу характеризуються різним ступенем впливу на показники фізичної підготовленості юних спортсменів.

Ключові слова: фізична підготовленість, спортсмени, умови навчально-тренувального процесу.

Скиба О. А. Оценка дискриминации показателей физической подготовленности юных спортсменов в зависимости от уровня санитарно-гигиенического благополучия учебного заведения. На основании разработанной методики комплексной интегральной оценки санитарно-гигиенического благополучия детско-юношеских спортивных школ оценено дискриминацию показателей физической подготовленности юных спортсменов, которые занимаются разными видами спорта в спортивных учреждениях с разными условиями учебно-тренировочного процесса. Установлено, что условия учебно-тренировочного процесса характеризуются разной степенью влияния на показатели физической подготовленности юных спортсменов.

Ключевые слова: физическая подготовленность, спортсмены, условия учебно-тренировочного процесса.

Skyba O.O. Evaluation of discrimination indicators of physical fitness of young sportsmen depending on the level sanitary and hygienic welfare of school. Based on the developed methodology a comprehensive integrated assessment of the sanitary-hygienic welfare of child-youth sporting schools assessed discrimination of indexes of physical preparedness of young athletes, who are engaged in a variety kind of sports in the institutions with different conditions of the training process. Is established, that the conditions of the training process characterized by different degrees of influence on the physical fitness of young athletes. Among the representatives of single combat, who visit schools with different levels of sanitary welfare, established major differences

of indicators of endurance ($F = 13.46$; $p < 0.001$) and flexibility ($F = 10.58$; $p < 0.001$), while among children are engaged in hard-coordinating sports greatest contribution conditions defined training process in general discrimination power-speed capabilities and flexibility ($F = 11.01$; $p < 0.001$ and $F = 10.66$; $p < 0.001$). For young athletes, that are engaged cyclic kind of sports, the highest contribution conditions of the training process in the overall endurance ($F = 18.35$; $p < 0.001$). Among the representatives of the sports games that are in institutions with different levels of sanitary welfare, there are significant differences in the rate of dexterity ($F = 15.56$; $p < 0.001$) and endurance ($F = 9.05$; $p < 0.001$).

Key words: physical fitness, athletes, the conditions of the training process.

Постановка проблеми. На сьогодні провідним напрямком підготовки спортивного резерву для збірних команд України, оздоровлення та змістовного відпочинку і дозвілля дітей є система дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ) [9]. Реалізація визначеного напрямку передбачає створення необхідних умов для фізичної активності та досягнення високого рівня функціональної підготовленості дітей та підлітків [3, 5, 12]. У зв'язку із інтенсифікацією тренувальної діяльності, високим темпом росту спортивних результатів і омолодженням контингенту груп відділень ДЮСШ майже в усіх видах спорту, необхідною є оптимізація навчально-тренувального процесу спортсменів, оскільки недотримання гігієнічних вимог щодо стану внутрішньошкільного середовища у сукупності з факторами спортивної діяльності є одним із провідних чинників ризику формування негативних змін у стані здоров'я та функціональних можливостей організму юних спортсменів [2, 4, 11].

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить про те, що невідповідність гігієнічних параметрів мікроклімату навчально-тренувальних приміщень встановленим нормативним межам і значне фізичне та психоемоційне навантаження під час тренувальної та змагальної діяльності належить до основних факторів, що визначають ступінь напруження фізіологічних механізмів адаптації дітей і підлітків та успішність спортивної діяльності в цілому [6, 10]. Враховуючі вказані особливості, важливим є дослідження відмінностей показників фізичної підготовленості дітей, які відвідують навчальні заклади із різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя, що дозволить знизити ризик формування негативних змін функціональних можливостей організму юних спортсменів в умовах впливу факторів навчально-тренувального процесу.

Метою дослідження було оцінити дискримінацію показників фізичної підготовленості юних спортсменів, які відвідують навчальні заклади із різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя.

Методи та організація дослідження. Для оцінки фізичної підготовленості було проведено тестування фізичних якостей дітей відповідно до державної програми з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів [7, 8]. Комплекс контрольних випробувань включав наступні тести: біг на короткі дистанції (30 м), біг на довгі дистанції (1000 м) (для дітей 8 – 10 років), човниковий біг 4?9 м, стрибок у довжину з місця, згинання та розгинання рук в упорі лежачи та нахил тулуба вперед із положення сидячи. Оцінку фізичної підготовленості проведено серед 366 дітей, віком від п'яти до десяти років (227 хлопчиків і 139 дівчаток), які займалися різними видами спорту у групах початкової підготовки у системі дитячо-юнацьких спортивних шкіл м. Суми. Формування груп дослідження здійснювалося з урахуванням мінімального віку дітей для початку систематичних занять для кожного виду спорту (відповідно до Наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 18.05.2009 р. № 1624 "Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл"). Гігієнічну оцінку умов проведення навчально-тренувального процесу дітей проведено у 32 дитячо-юнацьких спортивних школах м. Суми та Сумської області з використанням загальноприйнятих гігієнічних методів дослідження.

Для визначення рівня санітарно-гігієнічного благополуччя навчального закладу було використано методологію експертного оцінювання характеристик умов навчально-тренувального процесу з визначенням вагових коефіцієнтів інформаційних показників: характеристика будівлі навчального закладу, характеристика ігрової зони, характеристика спеціалізованої зони за видами спорту, оцінка освітленості навчально-тренувальних приміщень, оцінка мікроклімату, характеристика допоміжних споруд та характеристика персоналу закладу (Томас Саати, 1995). Для проведення експертизи було створено групу з п'яти експертів із залученням фахівців галузей фізичного виховання і спорту та охорони здоров'я. Склад експертів був представлений фахівцями, які мали різний кваліфікаційний рівень, звання, стаж роботи та науковий ступінь: д.фіз.вих., професор, д.мед.н., професор, заслужений тренер України, спортсмен, фізичний реабілітолог. Для розробки комплексної інтегральної оцінки санітарно-гігієнічного благополуччя дитячо-юнацьких спортивних шкіл (КІО) використовувалися лише інформативні показники, значення яких були співставлені з діючими нормативними вимогами (Санітарні правила "Устроювання и содержания мест занятий по физической культуре и спорту" СП 1567-76). Ступінь відповідності окремого показника гігієнічним нормативам було визначено в балах за умовною шкалою: 1 бал – показник відповідає санітарно-гігієнічним вимогам; 0,5 бала – показник частково не відповідає санітарно-гігієнічним вимогам; 0 балів – показник не відповідає санітарно-гігієнічним вимогам.

Загальна сума оцінок характеристик усіх блоків становила КІО і розраховувалася за формулою середньозваженої арифметичної величини:

$$КІО = \frac{x_1 w_1 + x_2 w_2 + \dots + x_n w_n}{w_1 + w_2 + \dots + w_n},$$

де КІО – комплексна інтегральна оцінка санітарно-гігієнічного благополуччя дитячо-юнацьких спортивних шкіл;

x_1, x_2, x_n – оцінка в балах визначених показників;

w_1, w_2, w_n – вагові коефіцієнти показників.

Отриманий результат КІО розподілено на діапазони для трьох рівнів методом сигмального відхилення: низький рівень – менше 1,1 бала, середній – 1,1 – 1,4 бала, високий – більше 1,4 бала. Низький рівень КІО характеризувався незадовільними умовами та організацією навчально-тренувального процесу, невідповідністю параметрів мікроклімату

основних приміщень і споруд, що може негативно впливати на функціональний стан організму юних спортсменів; середній рівень КІО свідчив про незначні відхилення від гігієнічних норм та правил показників, що визначають відповідність ігрової зони загальної фізичної підготовки та спеціалізованої зони для технічної та тактичної підготовки вимогам конкретного виду спорту та параметрів мікроклімату основних приміщень і споруд; високий рівень КІО характеризувався відповідністю показників санітарно-гігієнічних вимогам щодо стану ігрової та спеціалізованої зон за видами спорту, мікроклімату та організації навчально-тренувального процесу, а також розвинутою інфраструктурою позашкільного навчального закладу спортивного профілю. Для оцінки відмінностей показників фізичної підготовленості дітей, які відвідують навчальні заклади із різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя було використано метод дискримінантного аналізу, що дозволяє розрахувати матриці значень найбільш вірогідних характеристик з усього масиву отриманих результатів дослідження [1]. Співвідношення між дисперсіями було оцінено за критерієм Фішера. Для перевірки статистичної значущості дискримінації використовували коефіцієнт лямбди Уїлкса, оскільки менше (ближче до нуля) його значення зумовлює сильнішу дискримінацію, тобто відмінності. Застосування цього підходу до показників фізичної підготовленості дітей дозволило оцінити ступінь їх відмінності залежно від рівня санітарно-гігієнічного благополуччя закладу, що відвідує спортсмен.

Дослідження виконано згідно плану науково-дослідної роботи кафедри спортивної медицини та валеології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка за темою «Фізіолого-гігієнічний супровід здоров'язбережувальної діяльності закладів освіти», державний реєстраційний номер (№0113U004662).

Виклад основного матеріалу. У результаті дослідження встановлено, що у групі представників спортивних єдиноборств, які відвідують навчальні заклади з низьким, середнім і високим рівнями санітарно-гігієнічного благополуччя визначено найбільшу дискримінацію показників витривалості ($F=13,46$; $p<0,001$) та гнучкості ($F=10,58$; $p<0,001$). Дещо менші відмінності результатів юних спортсменів зафіксовано у тесті "біг на короткі дистанції", що характеризує рівень розвитку швидкості ($F=3,64$; $p<0,05$) (табл. 1). Отримані результати дають підставу вважати, що умови навчально-тренувального процесу впливають на показники загальної фізичної підготовленості борців та успішності спортивної діяльності в цілому.

Таблиця 1

Дискримінація показників фізичної підготовленості дітей, які займаються спортивними єдиноборствами у закладах з різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя

Показники фізичної підготовленості	λ	Часткова λ	Критерій Фішера (F)	p
Витривалість	0,866	0,941	13,456	0,001
Гнучкість	0,855	0,953	10,580	0,001
Швидкість	0,828	0,983	3,644	0,05

Примітка: λ – (Уїлкса лямбда) є співвідношенням детермінанти матриці внутрішньогрупових дисперсій до детермінанти загальної коваріаційної функції. Значення λ належить інтервалу 0,1.

Серед представників складно-координаційних видів спорту, які відвідують дитячо-юнацькі спортивні школи з різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя, встановлено найбільший вклад умов навчально-тренувального процесу в загальну дискримінацію результативності у тестах "стрибок у довжину з місця" та "нахил тулуба вперед із положення лежачи", що характеризують рівень розвитку швидкісно-силових здібностей та гнучкості юних спортсменів ($F=11,01$; $p<0,001$ та $F=10,66$; $p<0,001$ відповідно) (табл. 2).

Таблиця 2

Дискримінація показників фізичної підготовленості дітей, які займаються складно-координаційними видами спорту у закладах з різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя

Показники фізичної підготовленості	λ	Часткова λ	Критерій Фішера (F)	p
Швидкісно-силові здібності	0,781	0,859	11,010	0,001
Гнучкість	0,778	0,863	10,663	0,001
Спритність	0,765	0,877	9,416	0,001
Сила	0,756	0,888	8,470	0,001

Результати дискримінації показників фізичної підготовленості дітей, які займаються циклічними видами спорту, свідчать про те, що умови навчально-тренувального процесу в найбільшій мірі впливають на розвиток загальної витривалості ($F=18,35$; $p<0,001$) (табл. 3).

Таблиця 3

Дискримінація показників фізичної підготовленості дітей, які займаються циклічними видами спорту у закладах з різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя

Показники фізичної підготовленості	λ	Часткова λ	Критерій Фішера (F)	p -level
Витривалість	0,947	0,921	18,345	0,001
Швидкість	0,898	0,972	6,181	0,001
Сила	0,831	0,953	6,608	0,001

Оскільки рівень загальної витривалості юних спортсменів у циклічних видах спорту є визначальним чинником у досягненні високих спортивних результатів, а його розвиток залежить від умов, в яких здійснюється тренувальна діяльність, то можливість прогнозування успішності спортивної діяльності виходячи із існуючих умов внутрішньошкільного середовища дозволить виявити найбільш перспективний контингент дітей для занять циклічними видами спорту. Серед групи представників спортивних ігор найбільше значення лямбди Уїлкса і, фактично сильніша дискримінація у забезпеченні успішності спортивної діяльності, отримали показники спритності ($F=15,56$; $p<0,001$) та витривалості ($F=9,05$; $p<0,001$) (табл. 4).

Таблиця 4

Дискримінація показників фізичної підготовленості дітей, які займаються спортивними іграми у закладах з різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя

Показники фізичної підготовленості	λ	Часткова λ	Критерій Фішера (F)	p -level
------------------------------------	-----------	--------------------	---------------------	------------

Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)

Спритність	0,466	0,759	15,556	0,001
Витривалість	0,419	0,844	9,046	0,001
Сила	0,379	0,932	3,584	0,05
Гнучкість	0,378	0,936	3,341	0,05

Таким чином, умови проведення навчально-тренувального процесу впливають на успішність спортивної діяльності в різних видах спорту. І тому, для забезпечення позитивного впливу умов навчально-тренувального процесу на показники фізичної підготовленості дітей необхідним є визначення наявних санітарно-гігієнічних проблем внутрішньошкільного середовища закладу і встановлення їх зв'язку з показниками успішності спортивної діяльності в різних видах спорту, що у свою чергу дозволить визначитися з напрямками оптимізації умов та організації навчально-тренувального процесу.

ПЕРСПЕКТИВАМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ є розробка заходів оптимізації умов та організації навчально-тренувального процесу у дитячо-юнацьких спортивних школах.

ВИСНОВКИ. Успішність спортивної діяльності в різних видах спорту залежить від рівня санітарно-гігієнічного благополуччя навчального закладу. Зокрема, серед представників спортивних єдиноборств, які відвідують заклади із різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя, встановлено найбільші відмінності показників витривалості ($F=13,46$; $p<0,001$) та гнучкості ($F=10,58$; $p<0,001$), тоді як серед дітей, які займаються складно-координаційними видами спорту визначено найбільший вклад умов навчально-тренувального процесу в загальну дискримінацію швидкісно-силових здібностей та гнучкості ($F=11,01$; $p<0,001$ та $F=10,66$; $p<0,001$). Для юних спортсменів, які займаються циклічними видами спорту, характерний найбільший внесок умов навчально-тренувального процесу в показники загальної витривалості ($F=18,35$; $p<0,001$). Серед представників спортивних ігор, які займаються у закладах із різним рівнем санітарно-гігієнічного благополуччя, спостерігаються вірогідні відмінності показників спритності ($F=15,56$; $p<0,001$) та витривалості ($F=9,05$; $p<0,001$).

ЛІТЕРАТУРА

1. Антомонов М. Ю. Математическая обработка и анализ медико-биологических данных / М. Ю. Антомонов. – К. : Фірма малого друку, 2006. – 558 с.
2. Горбунов С. И. Сравнительная оценка гигиенических условий и характера нагрузок на организм учащихся / С. И. Горбунов, Д. Н. Овчинников // Известия Тульского государственного университета. – 2013. – № 3. – С. 9 – 17.
3. Эколого-эпидемиологические аспекты спортивной деятельности / Л. А. Калинин, Б. А. Емельянов, В. Г. Федосеев [и др.] // Вестник спортивной науки. – 2006. – № 1. – С. 27 – 31.
4. Кашуба В. А. Современные подходы к формированию здоровьесберегающей направленности спортивной подготовки юных спортсменов / В. А. Кашуба // Физическое воспитание студентов. – 2012. – № 2. – С. 34 – 37.
5. Левандо В. А. Экология спорта как раздел спортивной науки. Механизм развития эндозкологических патогенных факторов при спортивной деятельности / В. А. Левандо, Л. А. Калинин, Б. А. Емельянов // Вестник спортивной науки. – 2011. – № 2. – С. 50 – 54.
6. Навчальна програма «Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи» / [Т. Ю. Круцевич, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова та ін.]. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 76 с.
7. Навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» [Т. Ю. Круцевич, Л. А. Галенко, В. В. Деревянко, С. М. Дятленко та ін.]. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 293 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 5.11.2008 р. № 993 «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF>.
9. Koutedakis Y. Seasonal Variation in Fitness Parameters in Competitive Athletes / Y. Koutedakis // Sports Medicine. – 1995. – V. 19 (6). – P. 373 – 392.
10. Laura C. Youth Sport Specialization: How to Manage Competition and Training? / С. Laura, М. S. Mindy // International Journal of Sports Physiology & Performance. – 2011. – V. 6 (4). – P. 572 – 579.

УДК 37.091.113:796

Собко Н. Г., Собко С.

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ПРОФЕСІЙНА САМОСТІЙНІСТЬ КЕРІВНИКА СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Стаття присвячена проблемі професійної самостійності керівника сфери фізичного виховання та спорту. З'ясовано значення професійної самостійності для керівників, місце в процесі їхньої професійної діяльності. Проаналізовано результати індивідуального оцінювання керівниками важливості і наявності у них професійної самостійності. Зазначено, що саме оцінка професійної самостійності, її формування нині є перспективним напрямком удосконалення діяльності сучасного керівника у фізичному вихованні та спорті.

Ключові слова: професійна самостійність, керівник, сфера фізичного виховання та спорту.

Собко Н.Г., Собко С.Г. Профессиональная самостоятельность руководителя сферы физического воспитания и спорта. Статья посвящена проблеме профессиональной самостоятельности руководителя сферы физического воспитания и спорта. Определено значение профессиональной самостоятельности для руководителей, в процессе их профессиональной деятельности. Проанализированы результаты индивидуального оценивания руководителями важности и наличия у них профессиональной самостоятельности. В настоящее время перспективным направлением совершенствования деятельности современного руководителя сферы физического воспитания и спорта является оценка и формирование профессиональной самостоятельности.